

ZAHTJEVI ZA PRAVIČNO ZADOVOLJENJE¹

I. Uvod

1. Sud za ljudska prava (u daljem tekstu „Sud“) ne dodjeljuje automatski pravično zadovoljenje kad ustanovi kršenje nekog od prava zagwarantovanih Konvencijom o ljudskim pravima ili Protokolima uz nju. To se jasno vidi u tekstu člana 41 koji navodi da Sud dodjeljuje pravično zadovoljenje samo u slučajevima kada prema domaćem pravu ne može da se u potpunosti nadoknadi šteta pretrpljena kršenjem Konvencije, pa, čak i tada, samo ako je to neophodno (*if necessary* u engleskoj verziji teksta i *s'il y a lieu* u francuskoj verziji).
2. Suma koja se dodjeljuje po osnovu člana 41 Konvencije mora da bude „pravična“ (*just* u engleskoj verziji teksta i *équitable* u francuskoj verziji) shodno okolnostima. To znači da Sud mora da uzme u obzir pojedinosti u svakom predmetu. Sud tako može da procijeni da samo ustanovljenje kršenja Konvencije predstavlja dovoljno pravično zadovoljenje i da ne treba dodjeljivati nikakvu novčanu naknadu. Sud može, isto tako, da odluči da je pravično dosuditi sumu koja je niža od realno pretrpljene štete ili nastalih troškova, pa čak i da ne dosudi nikakvu odštetu. To se može dogoditi, na primjer, ako se ispostavi da je sâm podnosilac odgovoran za visinu iznosa pretrpljene štete ili troškova. Prilikom određivanja naknade, Sud može takođe da uzme u obzir specifičan položaj podnosioca kao oštećene strane, i strane ugovornice kao odgovorne za opšte dobro. Najzad, Sud obično uzima u obzir i ekonomsku situaciju u kojoj se nalazi država ugovornica.
3. Kada dosuđuje odštetu po osnovu člana 41 Konvencije, Sud se može pozvati na domaće pravne standarde. Ipak, oni nijesu obavezujući za Sud.
4. Svaki podnosilac koji želi da podnese zahtjev za pravično zadovoljenje mora da ispoštuje formalne i materijalne uslove ustanovljene Konvencijom i Poslovníkom Suda.

II. Podnošenje zahtjeva za pravično zadovoljenje: formalni uslovi

5. Član 60 Poslovníka utvrđuje rok i druge uslove koje treba poštovati prilikom podnošenja zahtjeva za pravično zadovoljenje. Ovako glase bitni pasusi tog člana:

„1. Svaki podnosilac koji želi da od Suda dobije pravično zadovoljenje na osnovu člana 41 Konvencije u slučaju kada je utvrđeno kršenje njegovih/njenih prava zagwarantovanih Konvencijom, mora da podnese poseban zahtjev za to.

2. Podnosilac mora, osim ako predsjednik Vijeća odluči drugačije, da podnese u brojkama svoje zahtjeve za svaki pojedinačni trošak i priloži uvjerljive dokaze za to, u roku koji mu je određen za podnošenje zapažanja.

3. Ako podnosilac ne ispoštuje zahtjeve navedene u prethodnim pasusima, Vijeće može da u cijelosti ili djelimično odbaci njegove zahtjeve.

...“

To znači da Sud traži precizno formulisane zahtjeve, kao i priložene dokaze o troškovima, bez čega ne može da dosudi odštetu. Sud će odbaciti zahtjeve podnijete u okviru obrasca predstavke koji nijesu ponovljeni u odgovarajućoj kasnijoj fazi postupka, kao i zakašnjele zahtjeve.

¹ Praktično uputstvo ozvaničeno po odobrenju predsjednika Suda 28. marta 2007. shodno članu 32 Poslovníka.

III. Podnošenje zahtjeva za pravično zadovoljenje: materijalni uslovi

6. Sud može da dosudi odštetu na osnovu člana 41 Konvencije za:

- a) materijalnu štetu;
- b) nematerijalnu štetu i
- c) sudske i ostale troškove.

1. Opšte informacije o šteti

7. Treba jasno dokazati uzročno-posljedičnu vezu između navedene štete i navodnog kršenja Konvencije. Sud se neće zadovoljiti samim postojanjem veze između navodnog kršenja Konvencije i štete, kao ni pukim pretpostavkama šta je moglo da se desi.

8. Naknada za pretrpljenu štetu pak može da se dosudi kada ta šteta proizilazi iz ustanovljenog kršenja Konvencije. Naknada se ne može dosuditi na ime štete za koju Sud procijeni da je izazvana događajima koji ne dovode do kršenja Konvencije, kao ni na ime štete koja se odnosi na žalbene navode proglašene neprihvatljivim u nekoj od prethodnih faza postupka.

9. Kada dosuđuje naknadu štete, Sud to čini kako bi podnosiocu pružio zadovoljenje zbog pretrpljenih posljedica kršenja Konvencije. Sud time ne kažnjava stranu ugovornicu odgovornu za to kršenje. Sud je, zbog toga, do danas uvijek smatrao neprimjerenim prijem zahtjeva za odštetu koji bi se mogli nazvati „kaznenim“, „otežavajućim“ ili „za primjer“.

2. Materijalna šteta

10. Kada je riječ o materijalnoj šteti, princip je takav da podnosioca treba staviti, koliko god je to moguće, u situaciju u kojoj bi se nalazio da do kršenja Konvencije nije ni došlo – radi se, drugim riječima, o povraćaju u pređašnje stanje (*restitutio in integrum*). To znači da je u pitanju naknada za stvarnu štetu (*damnum emergens*) i izmaklu korist (*lucrum cessans*).

11. Na podnosiocu je da dokaže da mu je materijalna šteta prouzrokovana navodnim kršenjem Konvencije. On mora da priloži relevantna dokumenta koja dokazuju, u najvećoj mogućoj mjeri, ne samo postojanje, nego i visinu štete.

12. U suštini, naknada koju Sud dodjeljuje, odgovara cjelokupno obračunatom iznosu štete. Ipak, ako je stvarnu štetu nemoguće precizno izračunati, Sud vrši procjenu na osnovu podataka kojima raspolaže. Kao što je navedeno u paragrafu 2 iznad, Sud može, isto tako, da iz razloga pravičnosti dosudi sumu nižu od one koja bi odgovarala cjelokupnom pretrpljenom gubitku.

3. Nematerijalna šteta

13. Naknada koju Sud dodjeljuje na ime nematerijalne štete ima za cilj da pruži novčanu naknadu za pretrpljene duševne ili fizičke bolove.

14. Po svojoj prirodi, nematerijalna šteta se ne može precizno izračunati. Ako se ustanovi da ona postoji i ako Sud procijeni da treba dosuditi odštetu, Sud procjenjuje iznos te odštete po principu pravičnosti, uzimajući u obzir pravila koja proizilaze iz sudske prakse.

15. Svaki podnosilac predstavke koji traži naknadu nematerijalne štete je pozvan da precizira visinu sume koju smatra da treba da mu bude pravično dosuđena. Podnosilac koji smatra da je žrtva višestrukog kršenja Konvencije, može da traži paušalnu sumu koja bi trebalo da pokrije cjelokupnu štetu pretrpljenu za sva navodna kršenja ili pak pojedinačne sume za svako pojedinačno kršenje Konvencije koje je pretrpio.

4. Sudski i ostali troškovi

16. Sud može da naredi da se podnosiocu nadoknade troškovi koje je pretrpio – najprije u domaćem postupku, a onda i u postupku pred samim Sudom – u cilju sprječavanja kršenja Konvencije ili u cilju ispravljanja posljedica kršenja. Troškovi obično obuhvataju troškove za pomoć advokata, sudske

takse itd. Oni mogu isto tako da obuhvataju i troškove puta i boravka, posebno u slučajevima u kojima je neophodno prisustvovati javnom saslušanju pred Sudom.

17. Sud može da prihvati zahtjeve za troškove isključivo ako su isti u vezi sa kršenjem Konvencije koje je Sud utvrdio. Sud mora da odbaci zahtjeve koji se tiču žalbenih navoda za koje nije utvrđeno da su doveli do kršenja Konvencije ili koje je proglasio neprihvatljivim. Tako podnosilac može, ako to želi, da naznači sve troškove u vezi sa svakim žalbenim navodom pojedinačno.

18. Sudski i ostali troškovi moraju biti stvarni. Drugim riječima, potrebno je da ih je podnosilac platio ili da se od njega zaista očekuje da ih plati jer je zakonski ili ugovorno na to obavezan. Svaka suma koju su Savjet Evrope ili domaće vlasti platili podnosiocu na ime troškova pravne pomoći mora da se oduzme od sume koja bi eventualno bila dosuđena za troškove postupka.

19. Troškovi moraju biti neophodni, odnosno takvi da je podnosilac bio u obavezi da ih plati u cilju sprječavanja kršenja Konvencije ili ispravljanja štete nastale kršenjem.

20. Naznačena visina troškova mora biti razumna. Ako Sud ocijeni da je pretjerana, dosudiće sumu koju smatra razumnom shodno sopstvenoj procjeni.

21. Sud traži dokaze, troškovnike i detaljne račune. Dokazi moraju biti dovoljno precizni kako bi omogućili Sudu da odredi u kojoj su mjeri gore spomenuti uslovi ispoštovani.

5. Informacije o isplati

22. Podnosilac se poziva da navede bankovni račun na koji želi da mu se uplate iznosi koji će mu eventualno biti dosuđeni. Ako želi da mu se određeni iznosi, kao što su troškovi, isplate zasebno, na primjer direktno na račun zastupnika, mora to jasno da naznači.

IV. Naknade koje dosuđuje Sud

23. Odšteta koju Sud eventualno dosudi daje se obično u obliku novčane naknade koju strana ugovornica isplaćuje žrtvi ili žrtvama kršenja Konvencije. Sud može, u vrlo izuzetnim slučajevima, da pozove stranu ugovornicu da preduzme izvjesne mjere u cilju prekida kršenja Konvencije ili njihovog ispravljanja. U svakom slučaju, Sud ima pravo da odluči na koji bi način strana ugovornica trebalo da pristupi izvršenju presude (član 46 Konvencije).

24. Naknada koju podnosilac može da dobije shodno članu 41 Konvencije je u načelu u eurima (EUR, €), nezavisno od valute u kojoj podnosilac formuliše svoj zahtjev. Ako podnosilac mora da primi odštetu u nekoj drugoj valuti a ne u eurima, Sud nalaže da navedeni iznosi budu konvertovani u tu drugu valutu, shodno kursu koji se primjenjuje na dan isplate. Kada podnosi svoj zahtjev, podnosilac mora, u tom slučaju, da ima u vidu eventualne posljedice preračunavanja u eure iznosa izraženih u drugoj valuti, ili preračunavanja u drugu valutu iznosa izraženih u eurima.

25. Sud određuje, po sopstvenom nahođenju, rok za eventualnu isplatu, koji obično iznosi tri mjeseca od datuma kada njegova presuda postane pravosnažna i obavezujuća. Sud takođe određuje plaćanje kamate u slučaju kašnjenja isplate. Visina kamatne stope se određuje u odnosu na marginalnu kamatnu stopu koja se primjenjuje na zajmove Evropske centralne banke, i to za period od isticanja roka za isplatu do same isplate dosuđene odštete, uvećano za tri procenta.